

Ufahamu na Utekelezaji wake

*Na
Novath
Rukwago*

Wakili WWU

Muhtasari/Outline

A. Historia ya Sheria ya WWU:

1. Sheria zilizotangulia
2. Sera ya Watu wenyewe ulemavu
3. Mkataba wa Umoja wa Mataifa

B. Yaliyomo kwenye Sheria

1. Maana za maneno mahususi katika Sheria
2. Lengo na falsafa
3. Haki za msingi zilizomo na takwa la Utekelezaji

E. Waraka na Utekelezaji wa Sheria

1. Dhana ya Uwajibikaji
2. Undani wa Waraka
3. Utekelezaji

- Utambuzi wa watu wenye ulemavu katika azimio la Arusha la mwaka 1967, kuwa miongoni mwa makundi machache yanastahili usaidizi toka kwa jamii.
- Mwaka 1982 zilitungwa sheria mbili za watu wenye ulemavu
 - Sheria No.2 ya ajira kwa watu wenye ulemavu na
 - sheria No.3 ya matunzo na huduma kwa watu wenye ulemavu.
- Sheria ya ajira ilimitaka kila mwajiri kuhakikisha anaajiri watu wenye ulemau 2% kati ya waajiriwa aliokuwa nao. Pia sheria ya matunzo iliitaka serikali na jamii kutoa matunzo kwa watu wenye ulemavu ikiwemo matibabu
- Hata hivyo Sheria hazikuandaliwa Kanuni

- Hii imetambua idadi ya watu wenyewe ulemavu kwa kuzingatia (WHO) kuwa watu wenyewe ulemavu tanzania walikuwa million 3.4
- Imeeleza jinsi watu wenyewe ulemavu watakavyopata huduma za Afya, Elimu jumuishi, Kazi na ajira, Huduma za utengamao na
- Wajibu wa Jamii, serikali za mitaa, serikali kuu, vyama vya hiari vya kiraia na vyama vya watu wenyewe ulemavu ktk kumhudumia mtu mwenye ulemavu.
- Ikawa chachu ya utunzi wa sheria ya watu wenyewe ulemavu, No.9 ya 2010.

Mkataba wa Umoja wa Mataifa wa Haki za Watu wenye Ulemavu 2006

- Ulipitishwa 2006
- Tanzania ilisaini Machi, 2007
- Tukaridhia Novemba 2009
- Hivyo rasimu ya mwisho ya Sheria yetu ya 2010, mbali na sera 2004 ilizingatia matakwa ya mkataba huu

Yaliyomo kwenye Sheria

- Sheria ina vifungu 64, na tunaangalia vya msingi
- **1. Maneno mahususi (baadhi)**
- **Ulemavu**-kukosa au kushindwa kufikia kuwa na fursa ya kushiriki maisha ya kawaida ya kijamii kwa kiwango sawa na wengine kwa sababu za kimaumbile, kiakili au za kijamii
- **Mawasiliano**- ni pamoja na ya kuongea, lugha za alama, nukta nundu, ya ishara, maandishi yaliyokuzwa kuititia vyombo vya habari, sauti na michoro
- **Ubaguzi**-kuzuiliwa au kutengwa kwa misingi ya ulemavu kunakomzuia mwenye ulemavu ku kutambuliwa na kufurahia haki zake katika nyanja za Kisiasa, kijamii, kiuchumi na kiraja

2. Misingi ya Sheria hii

- Kuheshimu Utu wa mtu, uhuru wa mtu kufanya maamuzi.
- Kutobaguliwa.
- Ushiriki kikamilifu na kujumuishwa katika mambo yote ya kijamii.
- Fursa sawa.
- Ufikiwaji wa vitu vyote muhimu kama miundo mbinu, taarifa
- Usawa baina ya wanawake na wanaume na mahitaji yao.
- Upatikani wa kiwango cha maisha yanayotakiwa na hifadhi ya jamii

3. Lengo na falsafa ya Sheria

- **Lengo:** Kuweka mwongozo wa namna ya utekelezaji wa utoaji huduma kwa watu wenyewe ulemavu katika mazingira jumuishi bila ubaguzi katika sekta na nyanja zote za kijamii
- **Falsafa:** Ujumuishwaji wa watu wenyewe ulemavu katika haki na mahitaji yote ya msingi ya kibinadamu

4. Vifungu muhimu na utekelezaji

- **Wajibu wa kutekeleza haki za WWU Kfg 5:** Ni wajibu ujumuishwa WWU katika mipango na mikakati ya Serikali. Hasa;
 - Mipango ya halmshauri kujumuisha mahitaji ya watu wenye ulemavu
 - Kuchukua hatua za makusudi kuondoa ubaguzi katika maeneo yote – serikali na binafsi
 - Kushirikiana na wadau kufanya tafiti kubaini changamoto na kubuni mbinu mbadala za gharama nafuu
 - *How is the practice*

- **Usawa na kuondoa ubaguzi Kfg 6:** Kuhakikisha WWU wanalindwa na hawabaguliwi kwa sababu ya ulemavu wao
- Kuandaa mkakati wa kukabili ubaguzi na tishio lolote la usalama wa watu wenye ulemavu
- *How is the practice*

- **Kuongeza uelewa kwa umma Kgf 7:** kushirikina na jamii kukuza uelewa wa ulemavu, uwezo watu wenye ulemavu, mchango wao katika maendeleo ya jamii
 - Kuhimiza mitazamo chanya
 - Elimu ya Ulemavu (*kama suala mtambuka*)
 - Taswira chanya katika vyombo vya habari

- **Kutoa uwezeshi ili waishi maisha ya kujitegemea Kfg 15-18**
- Kujengewa uwezo
- Kuandaliwa mpango wa ushirikishwaji katika shughuli za kijamii
- Kuwahudumia wasio na uwezo wa kushiriki katika uzalishaji
- *Including in-house, settlements social support-How many with settlements!*

- **Takwimu/daftari la WWU Kfg 23:** Uanzishwaji wa daftari la orodha ya watu wenyewe ulemavu
 - Ushirikiano wa wadau/ WWU katika kulitekeleza
 - Uanzishwaji wa daftari kwa malengo ya kitakwimu na matumizi mengine ya kihuduma
- Kwa mujibu wa takwimu za sensa ya 2012 WWU ni 5.9%
- Tafiti za 2008 (Disability Survey) 7.8%
- *Je ulamavu unaongezeka unapungua sana?*

- **Huduma ya Afya Kfg 26:** Kila mtu mwenye ulemavu ana haki ya kupata na kufurahia huduma za afya kwa kiwango kinachostahili bila ya ubaguzi wa aina yejote
 - Huduma zote: unasihi, afya ya uzazi, utengamao
 - Majengo yafikike
 - Kuzingatia faragha
 - Mawasiliano
 - Taadhali na mafunzo kuzuia ulemavu zaidi

- **Haki ya Elimu Kfg 27:** WWU wote wana haki ya kupata elimu katika taasisi za umma na binafsi
- Shule/taasisi hizi ziwe jumuishi- kwa wanafunzi, miundo mbinu na mahitaji maalumu

- *Ngapi ni jumuishi maeneo yetu?!*

- **Haki ya Ajira Kfg 31-34:** WWU wenyewe vigezo msingi (minimum qualifications) wana haki ya kuajiriwa
- Kila taasisi yenyeye waajiliwa kuanzia 20 asilimia 3 wanapaswa kuwa WWU
- Mwajiri anapaswa kuweka mazingira rafiki kwa mtu mwenye ulemavu
- Ajira zao zilindwe
- Waajiri wote nchini wanapaswa kila mwaka kuwasilisha taarifa kwa Kamishna wa kazi juu ya ajira za WWU katika taasisi zao
- *Experience how many employees! are we in!*

- **Ufikikaji Miundo mbinu Kfg 35 Majengo yote yanayotoa huduma kwa umma yanapaswa kufikika na WWU**
- **Pia huduma yoyote inayotolewa na Taasisi Umma, inapaswa kuwa inafika – Ofisi za serikali, vituo vya afya, mahakama nk**
- Ziwe na mtaalamu anayeshughulikia masuala ya watu wenye ulemavu (Dawati)
- *How is the practice!-showcase do we have any desk!*

- Baraza la Kitaifa la Ushauri la WWU
- Wajumbe 18 kutoka Wizara, Vyama vya watu wenye Ulemavu na taasisi
- Kamati ngazi ya kijiji/mtaa, Wilaya hadi Mkoa
- Muundo wake unajumuisha Serikali, Watu wenye Ulemavu na Taasisi za hiari
- Mfano: Muundo wa Kamati ya Wilaya

- Mbunge mmoja katika Wilaya husika
- Mkurugenzi wa Halmashauri ya Wilaya
- Mganga Mkuu-W
- Mwanasheria
- Afisa Ustawi -W na ndiye Katibu
- Mwenyekiti wa Kamati ya Huduma za Jamii
- Wawakilishi wawili wa WWU
- Mjumbe kutoka taasis yoyote ya Hiari/Kijamii
- Inaweza kumwingiza mjumbe mwingine kwa nafasi yake
- **Mwenyekiti anateuliwa na Mkuu wa Wilaya,
Makamu wake anachaguliwa miongoni mwa
wajumbe**

Muundo Mtaa

- Mwenyekiti wa Mtaa
- Afisa Mtendaji-atakuwa Katibu
- M/kiti wa Kamati ya Mtaa Huduma za Jamii
- Mwalimu
- Wawakilishi 3 kutoka Asasi za WWU
- Wawakilishi 2 kutoka katika jamii
- M/Kiti wa Kamati atachaguliwa na Mkuu wa Wilaya
- Makamu M/Kiti atachaguliwa miongoni mwa wajumbe

Muundo Kijiji

- Mwenyekiti wa Kijiji
- Afisa Mtendaji Kijiji VEO-atakuwa Katibu
- Afisa Ugani
- M/kiti wa Kamati ya Kijiji Huduma za Jamii
- Mwalimu
- Wawakilishi 3 kutoka Asasi za WWU
- Mwakilishi 1 kutoka kwenye Kitongoji
- Wawakilishi 2 kutoka katika jamii
- Mjumbe 1 Kamati itakayeona anafaa
- M/Kiti wa Kamati atachaguliwa na Mkuu wa Wilaya
- Makamu M/Kiti atachaguliwa mionganini mwa wajumbe

- i. Kutekeleza maelekezo yanayohusu mahitaji na haki za WWU
- ii. Kuratibu shughuli za WWU katika Wilaya
- iii. Kulinda na kukuza ustawi na maendeleo ya watu wenyewe ulemavu
- iv. Kupokea taarifa za kamati za vijiji na pia kuwasilisha taarifa ngazi ya Mkoa
- v. Kupokea na kushughulikia malalamiko kuhusu masuala ya WWU
- vi. Kutunza takwimu za WWU W

ADHABU KWA ANAYEKIUKA Kifungu 62

- Anayekiuka sharti lolote la Sheria hii anatenda kosa-
(i) Ikiwa ni shirika/taasisi itaadhibiwa kulipa faini ya kiasi kisichopungua milioni mbili na isizidi milioni 20
- (ii) Iwapo ni mtu binafsi atalipa faini isiyopungua laki tano na isiyopungua milioni 7 au kifungu mwaka au vyote.

MASWALI Part I

- Nini faida ya Elimu ya Haki na Mahitaji ya Watu wenye ulemavu (kisheria)?
- Ni kwa jinsi gani tumekuwa tunawashirikisha watu wenye ulemavu?
- Changamoto zipi tumekuwa tunakabiliana nazo katika utekelezajiwa mahitaji ya watu wenye ulemavu?

- ASANTENI SANA